

Leo Trotskij: Rapport från den sibiriska delegationen

(1903)

Källa: Ursprungligen publicerad 1903 som **Vtoroi S'ezd Ros. Sots. Dem. R.P. Otchet Sibirskoi Delegatsii**.

Här översatt från engelska översättningen på [MIA](#). Översättning från engelska Göran Källqvist.

Innehållsförteckning

Förord.....	1
Rapport från den sibiriska delegationen.....	2
Kongressens karaktär.....	3
Bunds öde.....	4
Splittringen mellan bolsjeviker och mensjeviker.....	6
Stadgarnas första paragraf.....	7
Particentrum.....	8
Centralkommitténs kontroll.....	10
Lenins järnhand.....	12
Majoritet och minoritet.....	13
Centralism eller likvidationism?.....	15
Partiregimen.....	17
Några få ord som avslutning.....	17
Lenins ståndpunkt.....	19
”Historien upprepar sig”.....	20

Förord

Jag beslutade inte omedelbart att publicera detta arbete. Det var ämnat till våra partikommittéer under de två dagarna efter kongressens slut. Det skrev i all hast för agitatoriska syften som inte kan vänta. Broschyren har fått större spridning än vad jag förväntade på grund av de brännande frågor den tar upp. Men den är bara i form av en rapport som jag har presenterat som den sibiriska fackföreningsorganisationens delegat till kongressen. Det jag hade skrivit kopierades, och det gjordes kopior på kopior i överflöd – med munken Lawrences ord – där stycken hade missats, lagts till och skrivits om. Denna naturliga process har gått så långt att Johannes Gutenbergs ingripande nästan verkar oundvikligt.

Men det är inte bara ”kopieringsfelen” som förmår mig att publicera min rapport. Det finns också viktigare skäl. De motsättningar om organisatoriska frågor som uppstod vid kongressen försvann

inte igen så fort ordföranden hade sagt de avslutande orden. Motsättningarna har smält samman utanför kongressalen och spridit sig i partiet. I och med det officiella uttalandet vid kongressen har motsättningarna idag definitivt trätt fram i ljuset. De kan varken tystas ner eller undvikas, vi måste gå igenom dem.

Medvetet, halvt medvetet eller omedvetet är alla delar av partiet grupperade kring två strömningar. Motsättningarna mellan dem förvandlades till *sammandrabbningar*, vilket var särskilt lätt eftersom det var motsättningar om *organisatoriska* frågor. Under denna process blev de två strömningarna allt tydligare definierade – men i en ojämn takt. Den mer komplicerade, ”dialektiska” uppfattning om partiets organisering som författaren till denna rapport ansluter sig till har hittills bara kunnat skisseras allmänt, medan den motsatta partens ytterst överförenklade organisatoriska uppfattning å andra sidan har haft tid att anta en nästan oantastligt ”ren” form (se t ex protokollen från Förbundets kongress). I många avseenden har de gjort en häftig helomvändning utan att vinna något på det.

Rapporten slår bara fast dessa två strömningars utgångspunkt, och ur denna synvinkel är den framförallt av ”historiskt” intresse. Men var och en som på allvar bryr sig om dessa två strömningars möjliga *framtid* (och det kan inte annat än intressera varje partimedlem), måste jämföra deras *nuvarande* tillstånd med deras *nyligen förflutna*, och därför är min rapport aktuell än idag och kommer fortfarande att vara det imorgon. Författaren kände en stark moralisk tillfredsställelse när han läste en artikel som för inte så länge sedan skrevs i Iskra av en mycket auktoritativ kamrat (”Vad bör inte göras”, i nr 52) där vissa speciella sidor av den desorganiserande ”centralismen” beskrivs i liknande ordalag som de jag använder i min rapport.

Det kan förklaras av det faktum att definitionerna flyter ur pennan på eget bevåg.

I mitt manuskript har jag strukit en del stycken av sekundär eller personlig natur – som skulle ha haft en plats i ett hemligt tal till kommittéerna men inte passar i en tryckt pamflett. I övrigt har rapporten tryckts precis som den skrevs.

Rapport från den sibiriska delegationen

Kära kamrater.

Ni har anförtrott oss att företräda Sibiriska fackförbundet vid partiets andra kongress. Detta mandat har nu utförts. Den andra kongressen – målet för så lidelsefulla förväntningar och så stora förhoppningar, höjdpunkten för ett enormt organisatoriskt arbete, utgångspunkten för hela partiets gemensamma politiska liv – den andra kongressen är redan ett historiskt fullbordat faktum. Låt det genast bli sagt: kongressen har inte rättfärdigat de förhoppningar som ställts på den. Den inte bara misslyckades tillföra så mycket nytt, utan har också tagit bort mycket. Så länge hettan ännu inte har försvunnit ur de strider som oväntat uppstod på ställen där de till synes förväntades minst, så är det svårt för oss att bedöma kongressens plus och minus, att göra en politisk balansräkning av dess arbete. En framtida historiker om den ryska socialdemokratien kommer att göra det bättre och mer opartiskt än vi. Men inte heller har vi rätt att inte hålla denna rapport. Den andra kongressens beslut är den formella bas som kommer att bli utgångspunkten för vårt partis politik, och vi kommer ofta att hänvisa till dem. Och det kommer att bli fallet under en obestämd tidsperiod fram till den tredje kongressen, kamrater! Vi skulle inte utföra alla plikter gentemot er om vi inte skulle försöka sprida

ljus över de tecken som uppstod under kongressens arbete, inte så mycket avseende våra kamraters subjektiva logik under kongressen som den objektiva logiken i vårt partis utveckling. Vi skulle inte uppfylla vår plikt mot er om vi inte hade gjort oss omaknet att förklara den politiska innebörden och orsaken till vårt agerande på kongressen på ett bättre sätt än protokollen. Vi uttrycker förhoppningen att vår rapport kommer att fungera som vägledning för en del kamrater när de går igenom de officiella protokollens omfattande material. Kanske också vårt partis framtida historiker kan använda detta brev som ett "mänskligt dokument".

Kamrater, ni vet hur vi såg på kongressen. Redan på förhand gav vi den en hedersplats för vårt partis öde. Men ingen kommer att förebrå oss för att överskatta kongressens *kreativa* värde. Inte för ett ögonblick trodde vi att kongressen kunde förvandla vatten till vin eller stilla massornas hunger med några brödkanter. Partiet är inte en matematisk summa av lokalkommittéerna. Partiet *är en organisk helhet*. Det är därför kongressen bara kan skapa partiet i så måtto som partiet skapas av ett långvarigt arbete som leder till att det enas teknologiskt och ideologiskt. Vi utför detta arbete i "vårt anletes svett". Det kommer en punkt då vi upplever behovet att slå fast våra framsteg formellt. Det är då kongressen kommer till sin rätt. Den medvetandegör allt det som hade skett bakom ryggen på oss, den registrerar våra enskilda och gemensamma ansträngningar, den utarbetar de formella riktlinjerna och stadgenormerna, skapar rubriker, skriver paragrafer. *Kongressen är en registreringsapparat, en kontrollant men inte en skapare*. Som vi vet var inte alla kamrater beredda att uppfatta kongressen ur denna synvinkel. Vi är rädda för att överdrivna förhoppningar lämnar plats för överdriven besvikelse och till och med obefogad pessimism. Men, kamrater, ni håller givetvis med oss om denna syn på kongressens roll. Det går att mäta i den resolution som ni vid den tiden uppmärksammade partiets ledning på.

Vi har sagt att kongressen bara är en registreringsapparat. Det ska inte tas formellt. Själva kongressen måste vara en väsentlig del av det organiska arbetet att ena partiet. När vi i långa paragrafer registrerar det arbete som redan har utförts, så genomför vi inte bara en formell ritual. Utifrån en analys av den praktik vi har med oss skiljer vi ut den information som är ytterst värdefull, och drar upp riktlinjerna för en förbättrad teknik för det fortsatta arbetet – med andra ord utför vi en *egen utbildning*, och delar resultaten av våra praktiska och teoretiska erfarenheter med varandra. Kongressen skulle under flera veckor samla kamrater från olika platser och olika delar av partiets arbete – och speciellt viktigt både praktiska och teoretiska arbetare. Teoretikerna skulle träffa de som har i uppgift att förkroppsliga deras slutsatser i praktiken. Praktikerna skulle ta med sig nya reserver av allmänna teorier för att ge näring åt deras agitatoriska arbete. Under de diskussioner P B Axelrod förra året hade med både ryska och utländska kamrater, betonade han speciellt kongressens skolande sida.

Kongressens karaktär

Man kan rimligen förvänta sig att en rapport om den andra kongressen (som i grund och botten, om än inte formellt, är en grundningskongress) först av allt skulle ge en övergripande bild av det gemensamma utarbetande av programmet och de taktiska resolutionerna, en bild av det gemensamma arbetet för att slå fast de grundläggande dragen i vårt tänkande och våra aktioner, drag som ger oss rätten att kalla oss det socialdemokratiska partiet.

Alla som förväntar sig en sådan redogörelse har fel.

Kongressen gav oss verkligen ett program, eller antog rättare sagt det programförslag som lades fram av *Iskras* och *Zarjas* redaktioner utan några grundläggande förändringar. Men trots att denna del av arbetet tveklöst var positiv, så behöver inget sägas om det eftersom kongressen i själva verket bara försäkrade att "allt går bra" på detta område. Det höjdes bara enstaka kritiska röster från kamraterna Martynov och Akimov och några få av Bunds delegater. Vad gäller resolutionerna om taktiken så har vi inte haft tillräcklig tid för att bedöma dem. Med bara två eller tre undantag skrevs och föreslogs de av "minoriteten" (se nedan), som snabbt gick igenom dem i kongressens utkast till protokoll. De antogs av kongressen under avslutningssessionens sista två eller tre timmar.

Om kamrater inte hittar det de letar efter i vår rapport ska de inte skylla på de som har skrivit den. Vi hittade inte själva det vi letade efter i kongressen, och vi kan förstås inte ge mer än vad vi fick från den. Om rapportens huvudbeståndsdelar handlar om att återge och beskriva omröstningarna om vissa frågor om stadgar och val, så är det bara på grund av att det var där kongressens tyngdpunkt låg. *Under den andra hälften av sammanträdena förvandlades kongressen helt enkelt till ett hasardspel om röster.*

Istället för att prägla in det organisatoriska arbete som redan har genomförts i kongressens medvetande och ge mening åt det, raderade kongressen ut alltihop och började under gudomlig inspiration rista in Lagens stentavlor. Den tog inte hänsyn till de organisationer som redan har bildats, vuxit starkare och fått inflytande. Nej! På frihand, eller rättare sagt med fria händer (24 stycken), satte den ihop olika enheter till nya grupper, och försökte med paragrafer som mellanhand blåsa liv i dem. Den trodde att den var kreativ men var i själva verket bara destruktiv.

Till er förvåning kommer ni att märka att några till synes sekundära detaljer i organisationens stadgar har hamnat i förgrunden, och motsättningar om dessa detaljer har skapat en "majoritet" som är grupperad på en mycket snäv bas, men icke desto mindre har ägnat sig åt att utplåna de gamla organisationerna, som har formats under och för kamp. Ni kommer att märka att det som upprörde kongressen inte var frågor om att fördjupa och bredda den politiska kampen, utan frågan om "ömsesidig kooptering"* av medlemmar i centralkommittén och det centrala organets redaktion. Två tredjedelar av de organiserade arbetarna i vissa städer befinner sig utanför lokalkommittéernas ledning: detta blev inte ämnet för hetsiga dispyter utan istället debatterades frågan om nya medlemmar skulle tas med i centralkommittén med två tredjedels majoritet eller enhälligt. Det var inte frågan om beväpnade demonstrationer som tog upp värdefull tid, nej, det var frågan om "den femte mannen", den mystiska varelse som dök upp på kongressen, och som nu bokstavligt talat har blivit en fråga om liv eller död för den revolutionära socialdemokratin.

Fakta måste tas för givna. Utöver dessa fakta måste allmänna orsaker upptäckas. Man måste förklara att debatterna om "ömsesidig kooptering" och "enhällighet" inte bara var formell intellektuell gymnastik, man måste visa att den "femte mannen" inte är ett andeväsen. Sådan är vår uppgift.

Bunds öde

Kongressen är en registreringsapparat, en kontrollant men inte en skapare. Det blev först av allt tydligt med Bund, som slösade bort en hel del av vår tid. Inställningen hos dess kongressdelegation kan sammanfattas i en mening: att lägga fram sin balansräkning. Ni vet förstås redan att resultatet blev

---

* Kooptering är när medlemskap i en grupp bestäms av gruppen själv – öa.

att de lämnade partiet. Denna handling var bara det formella uttrycket för det faktiska förhållandet mellan Bund och vårt parti – av detta ”förhållande” eller rättare sagt avsaknaden av det.

Bund uppstod och växte sig starkt under den anarkistiska period som vårt parti gick igenom. Vi kan ge dess ledare erkännande för sin praktiska energi. De bildade sina organisationer ”i strid med elementen”, men tyvärr också ”i strid mot förnuftet” – om inte i strid mot församlingsområdenas inskränkta *förnuft*, så åtminstone i strid mot *förnuftet* vad gäller hela partiets gemensamma intressen. De ansträngningar de gjorde i ”den judiska vistelsezonens” snäva område kunde ha givit ett tio gånger större resultat om deras arbete hade utförts på ett större område.

Partiet var en saga för dem, en nickedocka. Och deras förhållande till partiets livsviktiga uppgifter var rent administrativt, det vill säga ett sken. När partiets ledning bildades, skickade de sin delegat dit. Det var allt medlemskapet i partiet tvingade dem att göra.

Bunds öde dominerades av partiets tragiska öde efter 1898. Bunds organisatoriska isolering höll deras medlemmars revolutionära energi instängd inom snäva gränser och minskade dess ledares politiska horisont – synbarligen för lång tid. ”Ju mindre antalet personer är i en samhällsrörelse, ju mindre denna är en massrörelse, dess mindre uppenbarar sig däri det allmänna, det laggiltiga, och dess mera blir det tillfälliga och personliga övervägande.”¹

Det proletära partiet kan inte ha några andra gränser än de politiska gränserna, det kan bara utvecklas inom statens ramar. Det är bara i detta fall som det ”allmänna” och ”nödvändiga”, det vill säga socialdemokratins principer, utgör rörelsens bas. Bunds verksamhetsområde är inte staten utan nationen. Bund är det judiska proletariats organisation. Vid tiden för den första kongressen hade denna tes inte en politisk utan en teknisk innebörd (i ”vid” mening). Bund var den organisering av partiet som valdes på ställen där en majoritet av befolkningen talade jiddisch. Under denna period av slapphet och uppsplittring har partiet alltför ofta spelat rollen som triumferande fiktion: det ”tillfälliga” och det ”särskilda” har dominerat över det ”allmänna” och det ”nödvändiga”. Ett organisatoriskt och tekniskt faktum har höjts till en nationellt politisk ”teori”. Bunds femte kongress, som föregick partiets andra kongress, lade fram en ny tes: ”Bund är en socialdemokratisk organisation (?) vars verksamhet inte kan stängas in i fack. Det är det judiska proletariats organisation, och tillhör partiet *i kraft av att vara det judiska proletariats enda representant.*” Det är så kampen mellan det ”särskilda” och det ”allmänna” löses i Bund. Men om Bund åtminstone har haft för avsikt att representera det socialdemokratiska partiets intressen i det judiska proletariats parti, så har det nu omvandlats till en representant för det judiska proletariats intressen i det socialdemokratiska partiet. Än mer: ”På det område där Bund arbetar kan en annan organisation som tillhör partiet bara ingripa i det lokala proletariats namn om den skaffar sig Bunds deltagande.” Klassens ståndpunkt underordnas den nationella ståndpunkten, partiet underställs Bunds kontroll, det ”allmänna” underordnas principen om det ”särskilda”. Vi har gjort mycket för att få bort psykologin om staden – ”vår stads” snäva patriotism – och inta ståndpunkten om staten. Kongressen var kronan på detta verk. Men vi hamnade i konflikt med delegationen från Bund, vars politiska yttre drag präglades av stridbar provinsialism och en församlings sätt att se på världen, det tunga arvet från vårt revolutionära livs omedelbara förflutna. De nationalistiska tendenserna i den organisatoriska separatismens teoretiska grund, lade inte till så mycket positivt till denna bild. Vid kongressen stod det ”allmänna” och det ”särskilda” ansikte mot ansikte. Det enda som återstod var att räkna rösterna. 40 mot 5 (Bunds

1 Karl Kautsky, [Den sociala revolutionen](#), på marxistarkiv.se, s 8.

medlemmar) och tre nedlagda. Och Bund lämnade partiet

Splittringen mellan bolsjeviker och mensjeviker

Kongressen är bara en registreringsapparat, inte en skapare. De största tvivlen om rättvisan i denna tes uppstod när vi kom fram till kongressens mest dramatiska ögonblick, den energiska och passionerade kampen om utarbetandet av partiets stadgar och skapandet av dess "centrum": denna strid slet itu den kompakta iskraitiska majoritet som enhälligt hade avvisat Bunds federalistiska anspråk, utsåg *Iskra* till partiets organ och antog det program som hade lagts fram av *Iskras* och *Zarjas* redaktioner. Man känner för att säga: om kongressen inte är kreativ så är den *destruktiv*, och dessutom oberäkneligt destruktiv. För vem kunde ha antagit att den iskraitiska kongressen skoningslöst skulle förstöra *Iskras* redaktion, dvs. redaktionen för den tidning som den just hade erkänt som partiets centrala organ? Vilka politiska astrologer kunde ha förutsett att kamraterna Martov och Lenin skulle ingripa på kongressen som ledare för två fientliga fraktioner?

Det var som en blixtnedslag från klar himmel. Ändå var inte den så oväntade, och därmed särskilt smärtsamma, utvecklingen bara en oundgänglig del av en uppgörelse som partiet måste göra. De döda dikterade sin vilja för de levande. Vi avkrävdes astronomiska summor för att betala det omedelbart förflutnas skulder – skoningslös som Shakespeares Shylock krävde historien kött från partiets levande organism. Vi tvingades betala.

Vi talar om historiens opersonliga krav.

Vi har givetvis inte därmed för avsikt att förneka kamrat Lenins personliga ansvar. Vid den ryska socialdemokratins andra kongress agerade denne man som desorganisatör, med all den energi och talang som är så typisk för honom. Men att lägga all skuld på honom vore att på ett otillåtet sätt förenkla problemet. Under den andra delen av kongressens arbete stod en ny kompakt majoritet av *hårda* iskraiters bakom Lenin mot de *mjuka* iskraiterna. Som delegater för det Sibiriska fackförbundet befann vi oss bland de mjuka. Och efter att allvarligt ha övervägt vad vi har gjort, tycker vi inte att vi har fläckt ner våra revolutionära meriter.

Ja!, kongressen var en programmatisk och taktisk seger för den "politiska tendensen", och organisatoriskt en seger för den "centralistiska" tendensen. Men för många kamrater visade samma kongress att "politik" och "centralism" fortfarande bara har en rent formell innebörd, att de bara en tom antites till "ekonomism" och "amatörmässighet". "Den politiska agitationen", skrev en kamrat för inte så längesedan, "har under den senaste perioden antagit en alltför abstrakt karaktär hos oss, är alltför lite knuten till arbetarmassornas verkliga liv och dagliga behov. *Ibland förvandlas* vår politiska agitation till fullständigt ihålliga politiska uttalanden." (*Iskra*, nr 43, "Brev till redaktionen".) Saker och ting kan mycket schematiskt sammanfattas så här: tidigare var vi, eller blev vi med de allra bästa avsikter, tradeunionister. De massor som har skolats i tradeunionism försöker vi nu knuffa framåt till kamp mot tsarismen, och göra det med fullständigt ihålligt frasmakeri om demokrati. I de socialdemokratiska agitatorernas arsenal finns för närvarande bara heliga "politiska" formuleringar och stereotypa appeller att störta enväldet, formuleringar och appeller som är så abstrakta att de har förlorat allt revolutionärt innehåll. En sådan "politik", som ofta åtföljs av misstänksamhet mot alla industriella strider (som betraktas som politiskt osunda), är bara en formell motsats till "ekonomismen". Och samtidigt bara en översättning av den till "politiskt" språk.

En fullständigt identisk utveckling går att upptäcka inom området *organisatoriska* begrepp. Även här har "amatörmässigheten", som verkade ha förstörts slutgiltigt, lärt sig "centralismens" språk. Även här framstår "centralismen" själv inte som en syntes av lokala och allmänna uppgifter, utan bara som en logisk antites till "amatörmässighet", som en formellt motsatt konstruktion. Utan rädsla för filosofiskt hårklyveri kan vi säga att många kamraters uppfattning i såväl taktiska som organisatoriska frågor fortfarande befinner sig på en *metafysisk* och inte *dialektisk* nivå.

Om dessa kamrater tidigare, under den "ekonomistiska" perioden, inte kunde eller ville knyta de särskilda industriella intressen som det tjänade med klasspolitikens övergripande intressen som de bortsåg från, så visar de sig idag, under den "politiska" perioden, oförmögna att knyta den revolutionärt politiska kampen (som de i grund och botten bara erkänner formellt) till omedelbara dagskrav, i synnerhet speciella yrkens begränsade krav. Om de tidigare, under den "amatörmässiga" perioden, i sitt medvetande inte kunde eller ville knyta de lokala detaljerade uppgifterna till behovet att skapa en central kämpande apparat som var gemensam för hela partiet, så gör de nu, i sina överväganden och resolutioner om denna apparat, en fullständig abstraktion *av alla de praktiska komplikationerna och den konkreta karaktären hos de uppgifter som partiet måste genomföra*; de uppgifter som den organisatoriska apparaten måste anpassa sig till; de uppgifter som är det enda som tillåter denna apparat att existera. Det är därför, om vi går framåt lite, den enkelspåriga "centralismen", det vill säga den rent formella centralism som Lenin för fram, hittade sina varmaste anhängare bland vissa tidigare ekonomister. Det var de som visade sig bli de *hårdaste* iskraiterna.

Stadgarnas första paragraf

Motsättningarna visade sig inte med en gång på kongressen. De hade byggts upp under privata diskussioner och försök till försoning: de förblev dolda under lång tid. *Utgångspunkten* för splittringen bland de officiella iskraiterna (dvs. medlemmarna i *Iskras* organisation som var närvarande vid kongressen) uppstod i frågan om centralkommitténs sammansättning och hur den skulle utses. Kring denna fråga samlade sig i sin tur en hel rad motsättningar rörande det ömsesidiga förhållande som skulle finnas mellan dessa centrum (det centrala organet och centralkommittén). I den mån *Iskra*-organisationens privata möten – som en av oss, författaren till denna rapport, deltog på – inte lyckades få oss närmare enhet, utan tvärtom förde oss längre från varandra, var det naturligt att dessa motsättningar försökte lösas blint. Stadgarnas *första* punkt – definitionen av begreppet "parti-medlem" – fungerade som grund för den första öppna sammandrabbningen. Denna konflikt uppstod i själva verket kring en fråga som inte har något direkt med de frågor som splittrade oss att göra. Trots det blev konflikten ödesdiger: kongressen grupperades kring de två formuleringar som lades fram av stadgekommissionen: Martovs formulering och Lenins formulering – de *mjuka* iskraiternas formulering och de *hårda* iskraiternas formulering. Förvisso var många medlemmar på kongressen lite desorienterade. Folk frågade fortfarande: vem är *mjuk*? Vem är *hård*? Resultatet: omröstningen blev lite blandad. Kampen hade redan blivit hetsig. Det fanns en föraning om det som skulle komma.

Låt oss erinra oss de två uppfattningarna. Lenins formulering: "Som partimedlem anses envar, som godkänner dess program och stöder partiet såväl med materiella medel som med personlig medverkan i en av partiorganisationerna." Martovs formulering: "Som tillhörande Rysslands socialdemokratiska parti anses envar, som godkänner dess program och aktivt arbetar på att genomföra dess

uppgifter under kontroll och ledning av partiets organ.”

Vi tänker inte underkasta detta en detaljerad kritik. Arbetet genomfördes vid kongressen och finns dokumenterat i protokollen. Vi ska betona ett karakteristiskt särdrag: den fullständigt abstrakta karaktären på kamrat Lenins ståndpunkt. Det är nödvändigt att kontrollera partiets medlemmar. Denna kontroll går bara att garantera om det är möjligt att nå varje medlem. Och detta går bara att göra om *alla partiets medlemmar* har fastställts formellt, det vill säga har *registrerats* på rätt sätt hos en av partiets organisationer. Då kan den överallt närvarande, allt genomträngande och allt beaktande centralkommittén nå varje medlem på brottsplatsen. I verkligheten är detta en ganska oskyldig byråkratisk dröm. Om frågan hade blivit kvar på den nivån kunde man med lätt hjärta ha lämnat förespråkarna av Lenins formulering med den platoniska tillfredsställelsen att känna att RSDAP:s andra kongress hade hittat det säkraste botemedlet mot opportunism och intellektuell individualism i stadgarna. Men om man går från denna sterila formalism till de verkliga frågor som partiet står inför, har kamrat Lenins formulering vissa nackdelar. Det är ingen hemlighet att det i en hel rad städer finns en stor organiserad opposition jämte partikommittén (i Petersburg, Odessa, Jekaterinoslav och Voronezj). Kamrat Lenins formulering ställer medlemmarna i alla dessa arbetarorganisationer utanför partiet – samtidigt som deras tidningar fortfarande befinner sig under dess beskydd. Så för att inte utestänga dessa grupper från partiet skulle centralkommittén under Lenins formulering tvingas förkunna dem vara *partiorganisationer*. Men den kommer inte att göra det, den kan inte det eftersom de inte har byggts upp på de principer som partiet anser vara fullgoda. Det återstår att säga till medlemmarna i dessa organisationer: mina herrar, om ni vill bli kvar i partiet så upplös er själva och anslut er till partiets legitima organisationer. ”Upplös er!” Ingen tvekan om det: det är ett mycket förenklat, typiskt administrativt sätt att lösa en allvarlig praktisk fråga – en lösning som många kvalificerade iskraiter givetvis lutar åt. Denna ”centralistiska” lösning förefaller mig inte vara resultatet av någon överlägsen politisk vishet. Arbetarorganisationen kommer inte att bekymra sig särskilt mycket om den är en medlem eller inte och kommer inte att upplösa sig. Vi tror att det vore bättre om centralkommittén utförde seriöst arbete i partiet istället för att syssla med att upplösa oppositionsgrupper verbalt och lägga tid på att göra ”centraliserande” gester. Det vore bättre om den skulle *skola om, omorganisera och på ett förnuftigt sätt använda* alla möjliga arbetarorganisationer som har vuxit fram under partiets sönderfall. Då är inte det bästa sättet att börja att förklara dem som förbjudna, som Lenins första paragraf skulle ha tvingat oss att göra. I motsats till det kan Martovs formulering bli ett utmärkt vapen i centralkommitténs händer (som Martov själv pekade på). ”Om ni vill bli kvar i partiet”, kommer den att säga till arbetarorganisationernas representanter, ”måste ni ställa er under partiorganisationens, den lokala kommitténs ledning”. Det kommer att räcka för att få arbetarorganisationerna att acceptera en representant från kommittén, som kommer att försöka genomföra den ”linje” som representerar partiets övergripande uppfattning – och givetvis bara göra det med hjälp av sitt inflytande.

Particentrum

På denna punkt kan det vara av värde att poängtera, att de ”ombud” som gav motståndarna till Lenins organisatoriska planer sömnlösa nätter nu placeras utanför partiet av Lenins formulering. Så hamnar till exempel centralkommitténs ombud, som arbetar *under ledning av denna partiorganisation* men inte ingår i dess sammansättning, utanför stadgarnas räckvidd. Det vill säga om de inte helt enkelt tvingas bilda en *Organisation av ombud för centralkommittén* för att få vara med i par-

tiet? Kamrat Martovs formulering har därmed den formella fördelen att ge laglig täckmantel till partiets "parior": de "ombud" som har fått utstå så mycket under den senaste interna polemiken.

En av kongressens medlemmar beskrev den tredelade organiseringen av partiets "regering" som *monstruös*. Det är alltför hårt: den är helt enkelt för komplicerad. Det är svårt att förutse i vilken omfattning den kommer att visa sig vara livskraftig: vårt parti har nästan inga erfarenheter på det organisatoriska området, allt ska skrivas på ett tomt pappersark.

Allting får oss att tro att den *monstruösa* konstruktionen med ett tredelat centrum kommer att tjäna de behov som är gemensamma för hela partiet bättre än en enda odelbar centralkommitté, en möjlighet som är lockande i själva sin enkelhet. *Iskras* redaktion har redan gjort sig själv till naturligt centrum som ideologiskt ledarskap. Jämte det finns det behov av ett annat centrum som framförallt ska ta itu med det praktiska, organisatoriska arbetet. Fröet till detta centrum var organisationskommittén. Båda institutionerna är helt självständiga, var och en på sitt eget område.

Det är det enda sättet att garantera att redaktionen kan bedöma partiets praktik opartiskt. Häri ligger garantin för centralkommitténs oberoende, och ge den möjlighet att framträda som en mäktig del av partiet. Men det är också en orsak till konflikt mellan självständiga centrum i partiet, och när dessa konflikter hopar sig kan de leda till splittring.

Här uppstod tanken på ett råd, som ett försonande, enande organ, uppbyggt på principen om en tredelad domstol. Tanken på ett råd har genomgått enorma förändringar. Kongressen gav det en växthusatmosfär. Från att ha varit en kammare för försoning blev det på några få dagar *partiets högsta organ*. Vid dess karriärs blygsamma början placerades rådet mellan centralkommittén och det centrala organet. Vid kongressen höjde det sig ovanför dem. Det hade föreslagits att rådet skulle bestå av fem medlemmar. Som en kammare för försoning skulle det bestå av jämlika delegationer från centralkommittén och det centrala organet (den femte medlemmen skulle koopteras av de övriga fyra) och träffas på begäran av något av centrumen. Som ett *högsta organ* skulle rådet väljas i sin helhet av kongressen. För att rådet skulle samlas räckte det att två av dess medlemmar bad om det. Det var där kamrat Lenin stannade under utvecklingen av tanken på ett råd.

Låt oss lägga märke till de grundläggande faserna i denna utveckling. Utgångspunkten var det centrala organets oberoende från centralkommittén, och i denna mån det bestämda förnekandet av *ett enda centrum*. Det oundvikliga med två centrum och därför ett råd som tillsynsmyndighet var nästa skede. Slutskedet blev att rådet omvandlades till *ett enda centrum*, något som ursprungligen avvisades. Resultatet av dessa ovidianska förvandlingar blev att det centrala organet och centralkommittén garanterades oberoende från varandra, men bara i den meningen att de förlorade oberoendet till rådet. Låt oss fortsätta: enligt kamrat Lenins avsikt ska kongressen välja rådet bland medlemmarna i det centrala organets redaktion och centralkommittén, minst två personer från varje organ. Med andra ord: kongressen väljer *tre medlemmar från redaktionen och två från centralkommittén*. Den "kompakta majoriteten" förbereddes för allt detta, och det skulle utan tvekan ha varit möjligt att få bara medlemmar från redaktionen valda till rådet: kamrat Lenin gick inte så långt. Han bestämde sig för följande schema: tre redaktörer får avgörande röst i rådet, rådet får avgörande röst över redaktionen och centralkommittén "Tes": självständig redaktion och centralkommitté. "Antites": tre medlemmar från redaktionen har rätt att ändra på centralkommitténs beslut. "Syntes": det finns inte längre någon. Så slutar sagan om stadgarna och de två "oberoende" centrumen.

Under ett av kongressens sammanträden anmärkte kamrat Plechanov att begreppet två centrum går mot den matematiska logiken. En kongressdeltagare påminde honom att det finns ”två centrum” i ledningen för partiet. ”*Då kallas de fokus*”, invände Plechanov genast. Detta sluga svar går mycket längre än vad författaren insåg. Av två fokus (inom optiken) är det ena alltid *relativt*. Det gäller till synes också under vissa omständigheter för partiets ”fokus”.

Om det ”ursprungliga” rådet kunde göra anspråk på moralisk auktoritet, så var det bara på grund av det sätt på vilket det hade bildats. Om det hoppades få politiskt inflytande, så var det bara på grund av att det var den oundvikliga formen för försoning under arbetet i två oberoende ledande centrum. Det ”nya” rådet kan bara göra anspråk på makt på grund av att det får makten från de suveräna kongressernas formella vilja. Ensamt räcker inte detta – och kamrat Lenin har förstått det mycket väl. För att genomföra sin suveräna vilja behöver rådet materiella medel. Men maktens tekniska apparat ligger – och kan bara ligga – i centralkommitténs händer. Om centralkommittén är *verkligt* självständig (inte bara från hela redaktionen – som det ”nya” rådet har berövat det direkta politiska inflytandet – utan också från redaktionens tre medlemmar som har fått en avgörande röst i rådet), då måste centralkommittén, för att befria sig från rådets beskäftiga förmyndarskap, därför så gott det går godtyckligt isolera de ”utomlands” från alla levande band till partiets praktik i Ryssland, och på så sätt ge rådet det rent spekulativa nöjet att betrakta sig själv som ”partiets högsta organ”. Vi får inte glömma att den brittiska konstitutionen ”garanterar” kungen en enorm makt.

Kamrat Lenin kom ihåg det, han mindes det alltför väl. Och han beslutade att *åtgärder måste vidtas för att hindra centralkommittén från att känna sig självständig*. För detta syfte är kontroll i princip otillräckligt (dvs. rådets kontroll över centralkommitténs arbete). Det är oundgängligt med *redaktionens* direkta kontroll över *centralkommitténs medlemmar*. Formuleringen blir följande: kooptering till redaktionen och centralkommittén äger rum genom en ömsesidig överenskommelse. På detta sätt upprätthålls balansen. Men *Iskras* tidigare redaktion har haft samma personal i tre år, medan centralkommittén kommer att bli tvungen – om bara på grund av försvinnanden – att kooptera nya medlemmar, och det ganska ofta. Det är alltså inte svårt att förstå att det som till synes är ”ömsesidig kooptering” under dessa stiliserade lika rättigheter döljer redaktionens förmyndarskap över centralkommittén. Så har tanken om de två centrumens ”autonomi” utvecklats.

Redaktionens förmyndarskap över centralkommitténs medlemmar! Men fyra medlemmar i redaktionen – kamraterna Axelrod, Zasulitj, Martov och Starover – vill inte ha detta förmyndarskap. De ser det enbart som ett säkert sätt att ge upphov till motsättningar och meningslösa konflikter mellan centralkommittén och redaktionen. Kamrat Lenin är den enda som vill ha detta förmyndarskap ”i namn av [de två centrumens] moraliska solidaritet”. Fyra av redaktionens medlemmar är mot ”ömsesidig kooptering” – det är ett av skälen att genomföra en skoningslös operation för att bli av med majoriteten av den gamla redaktionen som inte vill följa med Lenin på vägen mot ”fullständig makt”. Vi ska nedan få se, att den maktkamp som följde gjorde denna operation *absolut nödvändig* för Lenin.

Centralkommitténs kontroll

Redaktionens förmyndarskap över centralkommitténs medlemmar skulle därför bli en av garantierna för en ”moralisk solidaritet” mellan de två organen, eller för att uttrycka det enklare: av centralkommitténs personliga beroende i förhållande till redaktionen. Lenin försökte få ytterligare

en garanti genom att kräva *enhällighet* för att kooptera nya medlemmar till centralkommittén. För att en "säker" man skulle komma med i centralkommittén räckte det i själva verket att han kunde förhindra veto mot sig från någon som var i besittning av synden *personligt initiativ och oberoende*. I denna fråga förde Lenin fram två rakt motsatta åsikter vid kongressen. Först för "kvalificerad majoritet" (två tredjedelar eller tre fjärdedelar) mot "enhällighet"; några dagar senare "enhällighet" mot "kvalificerad majoritet". Denna åtgärd avgjordes nog av det faktum att ett antal kamrater från gräsrotterna, bland vilka Lenin inte kunde undgå att se möjliga kandidater till centralkommittén, intog en klart negativ hållning till hur Lenin hade bestämt sig för att använda stämningarna vid den iskraitiska kongressen. Om dessa kamrater i denna situation kom med i centralkommittén, skulle de oundvikligen inleda en kamp för detta "relativa" fokus' självständighet. Under dessa förhållanden skulle rådets makt ha varit fullständigt formellt. Det var mot de möjliga kandidaterna till centralkommittén som det dubbla batteriet av "ömsesidig kooptering" och "enhällighet" fördes fram.

De stadgar som antogs vid kongressen ser ut som en mosaik av paragrafer. Punkten om "ömsesidig kooptering" avvisades. "Enhällighet" antogs. Kamrat Martov lade fram ett ändringsförslag: om man inte uppnår den enhällighet som krävs för koopteringen av en ny person till centralkommittén eller redaktionen, så kan majoriteten överlämna problemet till rådet, och efter övervägande kan frågan lösas i nämnda organ med enkel majoritet. Ändringsförslaget antogs.

Kamrat Lenins förslag att välja rådets alla medlemmar vid kongressen förkastades. Det var Martovs förslag som antogs: redaktionen och centralkommittén utser två medlemmar var till rådet. Då kvarstod frågan om den femte medlemmen. Kamrat Martov föreslog att de andra fyra skulle kooptera honom. Enligt kamrat Lenin skulle kongressen själv välja den femte medlemmen, annars skulle partiets högsta organ kunna bli ofullständigt, de andra fyra kanske inte skulle kunna komma överens om valet av den femte, rådet skulle gå åt skogen, etc. Kamrat Zaslutij anmärkte: 1) det skiljedomsförfarandet har alltid funnits; 2) om fyra medlemmar i rådet inte kunde enas om valet av den femte, skulle det därmed visa sig oförmöget att ordna de problem som skulle uppstå mellan de två centrumen. Dessa anmärkningar övertygade inte kamrat Lenin. Kongressen antog hans förslag, och redde således på förhand ut frågan om redaktionen skulle vara fler än centralkommittén i rådet.

Man beslutade alltså att ge redaktionen numerisk övervikt i rådet, men det gav ingen garanti om vilken politik rådet skulle följa. I själva verket agerade fyra av redaktionens medlemmar på kongressen som avgjorda motståndare till att omvandla centralkommittén till relativt fokus. De fyra utgör majoritet i redaktionen, och skulle kunna skicka två av sig till rådet. Den *Wille zur Macht*, "önskan efter makt", som vägleder kamrat Lenin, stod alltså inför ett tydligt dilemma: antingen avstå från inflytande i rådet eller bli av med en del av redaktionen. Att välja det första alternativet skulle innebära att slå till reträtt. Men kamrat Lenin är logisk. Han valde den andra lösningen. Han beslutade att ingripa för att få kongressen att välja en redaktion med tre personer, istället för att godkänna den gamla redaktionen i sin helhet, som han först hade föreslagit. Sådan är dialektiken i "kampen om makten". Hans utgångspunkt var: *att säkerställa det centrala organets oberoende mot möjliga påtryckningar från centralkommittén*. Problemet i andra instans: *att skapa garantier i stadgarna för att säkerställa kommitténs beroende av redaktionen*. Den sista slutsatsen: *förstöra redaktionen som är för centralkommitténs oberoende*.

Lenins järnhand

Vi talar om ”kampen om makt”. Vi ger inte dessa ord något personligt innehåll. Kampen mellan personligheter har antagit en principiell karaktär. I denna mening har den blivit avpersonifierad. Det var en konsekvens av systemet. Det ”belägringstillstånd” som Lenin så energiskt krävde behöver ”fullständiga maktbefogenheter”. Praktiken med organiserad misstro kräver en järnhand. Skräckväldet kröns av en Robespierre. Kamrat Lenin granskade partimedlemmarna i sitt sinne, och kom till slutsatsen att denna järnhand bara kunde bli han själv. Och han hade rätt. Socialdemokratins herravälde under kampen för frigörelse innebar, enligt ”belägringstillståndet”, Lenins herravälde över socialdemokratien. Detta nästa steg under ”kampen om makt” förlorade sin personliga karaktär, det framstod som systemets sista länk. Lenins framgång var systemets framgång. Desto mer katastrofalt kan det bli för partiet.

Vi når ögonblicket då kongressen utser partiets högsta organ. Vid denna tidpunkt var förhållandena redan fastslagna. ”Majoriteten” (med fyra röster) hade redan bildats. Frågan om val fick för båda parterna en första klassens betydelse, eftersom denna fråga sammanfattade och så att säga personifierade den principiella kampen mellan en normal konstitutionell taktik och en taktik med ”belägringstillstånd” understödd av en diktatur.

Vi har redan talat om en rad privata möten under vilka de två strömningarna i redaktionen och *Iskras* organisation försökte komma överens om hur valen skulle gå till och centralkommitténs framtida medlemmar väljas ut. Dessa möten bevisade en enda sak: det gick inte att komma överens, och motsättningarna måste diskuteras under kongressens sammanträden. Det måste sägas att valet av redaktion inte var något problem för någon. *Att Iskras gamla redaktion skulle godkännas togs för underförstått.*

Valen till centralkommittén var en annan sak. Många delegater var osäkra och väntade på att få ett tecken. Redaktionen och *Iskras* åsikter skulle ha fått en avgörande vikt. Men i förhoppning om att nå en överenskommelse avstod vi under privata samtal från att göra våra uppfattningar kända, trots att många kamrater enträget bad oss göra det. Samtidigt genomförde den andra sidan en frenetisk agitation mot de kandidater vi föreslog vid mötena mellan iskraiterna. När vi insåg det var det redan för sent. En ”majoritet” hade rekryterats, fastställts och skilts från oss med en veritabel mur.

Strax innan valen ägde det rum ett förberedande möte med de 24 röstande. Kamrat Martov bad skriftligen att han själv, de tre övriga medlemmarna i redaktionen (Zasulitj, Axelrod, Starover) och kamrat Deutsch, en medlem i gruppen Arbetets frigörelse, skulle få tillstånd att närvara vid mötet. Han fick ett nekande svar, också skriftligen.

Nästa dag begravde vi *Iskra*, kamrater. Resolutionen att behålla kvar den tidigare redaktionen, den redaktion som hade grundat *Iskra*, avslogs. Förslaget att välja en ny redaktion med tre medlemmar antogs med en majoritet på två röster. Det enda som återstod var att genomföra valen. Av 44 röstande vägrade 20 att delta i omröstningen. Resultatet: för kamrat Plechanov, 23 röster; för kamrat Martov, 22 röster; för kamrat Lenin, 23 röster; för kamrat Koltsov, 3 röster. Så kamrat Martov valdes av den hårda majoriteten, som var fientligt inställd till honom: det var en oundviklig hyllning till den roll som kamrat Martov hade spelat på *Iskra*. *Kamrat Martovs kandidatur hade därmed antagits vid samma möte med de 24 röstande till vilket han hade förnekats tillträde för att vara ”mjuk”.*

Kamrat Martov vägrade gå med i denna sammanslutning av tre, som skapats på ett konstgjort sätt på den gamla redaktionens ruiner. Denna sammanslutning var *moraliskt oacceptabel* för honom. *Politiskt* dömde den honom för evigt att bli kvar i minoritet. Kamrater som känner till Martovs journalistiska roll kommer att hålla med oss: den suveräna ”kompakta majoritet” som försatte Martov i en politiskt och moraliskt omöjlig ställning för att arbeta på *Iskra* förrådde på ett kriminellt sätt tidningen i namn av den tanke om byråkratisk centralism som förkroppsligades i rådet. Från och med då existerade inte *Iskra* längre. Den kunde bara talas om i dåtid. Vi har fått betala ett alltför högt pris för rådet, som fortfarande inte har uppnått någonting, som fortfarande är i förberedelsestadiet, som fortfarande inte har kommit igång med sitt administrativa arbete.

Kamrat Koltsov – som hade varit först att föreslå att *Iskras* gamla redaktion skulle godkännas – vägrade ersätta Martov. Efter denna vägran ställdes följande förslag: 1) gå vidare med nya val eftersom det första inte hade givit det nödvändiga resultatet; 2) utse en enda redaktör; 3) i ljuset av de nya omständigheterna behålla hela *Iskras* redaktion. Dessa tre förslag avvisades. Det förslag som antogs var att låta Plechanov och Lenin bilda redaktion. ”Minoriteten” behövde bara påminna Lenin om hans egna ord: ”Fyra medlemmar i rådet kan misslyckas att komma överens om valet av den femte. Partiets högsta organ kan inte lämnas åt slumpen.”

Som av en slump var valtekniken vid denna kongress perfekt uträknad att höja detta oväntade krav på respekt för ”demokrati” i frågan om nomineringen till redaktionen. Denna taktik ledde faktiskt till fullständig äventyrspolitik. I själva verket krävdes inte absolut demokrati vid valen. Det skedde ingen omröstning. Efter avvisandet kunde vilken ekonomist eller opportunist som helst ha kommit med i redaktionen, det krävdes *bara en röst*. Det kanske hade varit en god idé att lära Lenin denna läxa. Vi kom aldrig dithän.

På ett eller annat sätt hade det centrala organets redaktion upprättats, ett organ som av missförstånd har behållit det ärorika namnet *Iskra*. Den ”kompakta” majoriteten hade byggt ett av de två ”fokus”.

Majoritet och minoritet

Då återstod att gå vidare med valet av centralkommittén. Man hade beslutat att välja tre personer till den. Omröstningen var sluten. Alla skrev ner tre namn som de valde på en papperslapp. Kamrat Martov påpekade att en sådan sorts röstande inte kunde garantera att de som valdes skulle kunna fungera. Låt oss anta att den lista som lades fram av de 44 röstande bildar en trio som kan arbeta ihop. Men de som väljs kan visa sig vara personer från olika listor: tre tekniker, tre teoretiker, etc. För att undvika det måste man rösta på öppet deklarerade listor som stöds av ett antal underskrifter, kandidatlistor i grupper om tre. Detta förfaringssätt svartmålas ibland genom att säga att det inte följer konspirationens lagar. Kandidatlistor ska inte avslöjas. Som om alla möjliga kandidater inte hade gått igenom vid privata möten! Martovs förslag avslogs med 24 röster.

Vi valen till centralkommittén deltog 24 röstande i omröstningen. De 20 andra vägrade. Mötesordföranden fick i uppgift att räkna rösterna och tillkännage namnen på de kamrater som valdes. Ett problem uppstod: skulle kongressen få höra antalet röster som var och en av centralkommitténs tre medlemmar hade fått? ”Majoriteten” var mot. Tyvärr åberopade ingen denna gång konspirationen som hade tjänat som täckmantel för majoriteten när kandidatlistorna skrevs ner. Frågan ställde till omröstning och kongressen splittrades i två delar. Bara 22 ville dölja siffrorna: en av ”majoritetens”

delegater la sin röst på "minoritetens" sida. Så det räckte att en delegat drog sig tillbaka för att det inte längre skulle finnas en segerrik "majoritet", det skulle bli slutet på den "majoritet" som förstörde *Iskras* redaktion! Så förslaget att dölja omröstningsresultatet, som var ett undantag mot kongressens allmänna regler, avvisades. Ordföranden namngav en av centralkommitténs nyvalda medlemmar och tillkännagav att alla tre valdes med 24 röster av 24. Och det under en hemlig omröstning med öppna gemensamma kandidaturer! På detta sätt, kamrater, upprättades ett andra "fokus", för att använda kamrat Plechanovs passande uttryck.

Den femte medlemmen i rådet skulle fortfarande väljas: frågan ställdes om den valda kandidatens namn skulle avslöjas efter omröstningen. Delegaten N, medlem i "majoriteten", föreslog att det skulle meddelas, i så måtto som rådets femte medlem givetvis skulle vara från "utlandet". Så är det redan beslutat?, frågade någon från "minoriteten". Men den "kompakta majoriteten" röstade mot att publicera namnet på den femte medlemmen. Resultatet: en kamrat valdes med 21 röster, 2 blanka röster, mot en röst på en annan kamrat. 20 personer deltog inte i omröstningen.

Valen var över.

24 mot 20! De *verkliga* iskraiterna mot "koalitionen"! Vi ska inte gå igenom "majoritetens" namnlista: frånsatt kamraterna Plechanov och Lenin hittar vi inga välkända namn från socialdemokratins revolutionära strömning bland dem.

Låt oss säga några ord om "minoritetens" sammansättning. Vi är less på att höra om representanten från Petersburgs Arbetarorganisation, som precis som vi vägrade delta i omröstningen till redaktionen, centralkommittén och den femte personen. Denna kamrat är mot principen om centralism och överhuvudtaget *Iskras* idéer, och var lika lite benägen att rösta på redaktionen i sin helhet som på någon av dess medlemmar. Om denna kamrats opposition mot "centralism" utåt uttrycktes i samma form som vår protest mot den *organiserade åtgärden att håna "centralismen"*, dvs. genom att vägra delta i omröstningen, så hoppas vi att det inte förändrar något grundläggande. Om de politiska skvallerbyttorna inte är nöjda med vår förklaring, har vi nöjet att meddela dem att delegaten från Petersburgs Arbetarorganisation röstade för paragraf 1 i stadgarna som Lenin utarbetade.

Under valen var Bunds delegater inte längre närvarande vid kongressen. Under genomgången av stadgarna lade de större delen av tiden ner sina röster, utom i en eller två frågor där de stödde oss mot den "kompakta majoritet" som bildades. Det har gjorts grundlösa försök att göra ett spöke av detta stöd. Vi inser mycket väl vilka politiska brister Bunds ledare har. Men ingen kan undgå att se att de har något som de flesta ryska kamrater saknar: *erfarenheter av organisering*.

Låt oss fortsätta. Med oss var delegaterna från Nikolajev, Krim, Charkov, Sibiriska gruvarbetarfacket (två röster), Moskva, Rostov, Ufa och Odessa (en röst). Alla dessa kommittéer och organisationer hade på sin tid erkänt *Iskra* som deras ledande organ.

Kamrater, ni vet att gruppen *Juzjni Rabotji* under lång tid innan kongressen hade varit förenad med *Iskra*-organisationen.

Resolutionen om att erkänna *Iskra* som partiets centrala organ hade antagits vid *Juzjni Rabotji*-gruppens kongress. Gruppens två delegater var med oss.

Kamrater, ni känner till *Iskra*-organisationens roll i partiets arbete i allmänhet och förberedelserna av den andra kongressen i synnerhet. Organisationens enda delegat, kamrat Martov (två röster) var

med oss.

Jag tror inte att gruppen Arbetets frigörelse behöver någon introduktion. En av dess delegater, Deutsch, var med oss.

Iskras redaktion: fyra medlemmar av sex var med oss. Tyvärr hade tre av dem bara rådgivande röst! Enligt kongressens stående föreskrifter hade denna rätt beviljats en del viktiga partimedlemmar som inte hade fått något mandat.

Två medlemmar i organisationskommittén, kamrat Koltsov och en kamrat från Kaukasus – båda med konsultativa röster – var med oss. Tyvärr hade de rådgivande rösterna från *partiets ledande medlemmar*, som kamrat Zasulitj, Starover och Axelrod, bara en moralisk karaktär och ingen tyngd under omröstningen. Och vi besegrades.

Centralism eller likvidationism?

Vi noterade ovan att en av "majoritetens" delegater efter förstörelsen av *Iskra* hade kommit över till vår sida, och utjämnat "majoritet" och "minoritet". Det bör tilläggas, att ett antal av majoritetens delegater mot slutet av kongressen, på allra sista dagen, inte längre hade den nödvändiga *hårdheten*. Det förklarar varför "minoriteten" under det sista sammanträdet, då de taktiska resolutionerna hastigt antogs, *redan visade sig ha "majoritet"*. Vi fick igenom en hel rad resolutioner (som hade skrivits av kamraterna Axelrod, Martov och Starover), vissa av dem trots "majoritetens" opposition. I den resolution som kamraterna Lenin och Plechanov lade fram fick vi trots deras motstånd igenom stora förändringar. Vi valde två medlemmar från "minoriteten" till den kommission med tre personer som ska publicera protokollen (en kommission som varken är ansvarig inför centralkommittén eller det centrala organet). För att definitivt grusa förhoppningarna hos den "kompakta majoriteten", som hade förstört så mycket och skapat så lite, återstod bara att åter föreslå att *Iskras* gamla redaktion skulle godkännas – eller byta namn på det centrala organet. Vi gick inte så långt.

Så den andra kongressens grundläggande taktiska resolutioner kan bara beskrivas som iskraitisk (och det har den) i den strikt definierade meningen att majoriteten av dessa resolutioner skrevs utan inblandning av *Iskras* nya redaktion. Flera av dem antogs till och med mot deras vilja. Klarhet gör aldrig någon skada.

Sådana är resultaten från den *andra hälften* av kongressens arbete, kamrater. Kongressen kännetecknades främst av likvidationism. Redaktionen avvecklades. Centralkommittén avvecklades för lång tid framåt. Det finns anledning att tro att själva tanken på "centralism", som tydligen skulle framträda vid kongressen som segrare på erövrarens vagn, själv allvarligt riskerar att avvecklas. Sådana är resultaten av de *hårda* iskraiternas och "kompetenta centralisternas" seger!

Vi gjorde allt i vår makt, kamrater.

Vi försvarade den tidigare *Iskra*-redaktionens okränkbarhet eftersom vi betraktade oss själva som iskraitier och bara såg *Iskra* som skapad av ett kollektivt organ. Vi försvarade partiets stridbara lednings, centralkommitténs, oberoende och självständighet, ty vi betraktade oss själva som "centralister".

Vi har lidit nederlag eftersom *ödet bestämde att inte centralismen skulle vinna utan ego-centralismen, baserad på de ångerfulla ekonomisternas och amatörernas psykologi*. Här finns förkla-

ringen till det som hände och till ”segrarnas” historiska rättfärdigande, ty enligt vår åsikt är det inte de besegrade utan ”segrarna” som behöver rättfärdiga sig inför partiet.

Under kongressens andra hälft visade ”majoriteten” mycket *Wille zur Macht* mot sig själv. ”Majoritetens” gärningar och gester visade helt klart, att när denna ”önskan efter makt” vändes ut och in, så bestod inte dess psykologiska foder av en utvecklad känsla för partidisciplin, utan av en känsla att vara vilse, en känsla som var resultatet av den anarkistiska amatörmässighetens fall. ”Kom för att härska och styra över oss” – det är så ”majoritetens” sinnesstämning kan bedömas. Den inskränkta aktivismen hade visat sig vara opraktisk, och hade ersatts av gräsrötternas fullständiga misstro och en vettlös tilltro till redaktionens allsmäktighet i utlandet. Dessutom hade denna tilltro uppstått ur förtvivlan, och visade sig i knappt förtäckt form, dock inte vid kongressen utan långt borta, där Volga rinner ut i Kaspiska havet, närmare bestämt i Astrachan. I form av sin delegation till kongressen föreslog lokalkommittén (tyvärr lästes inte deras uttalande upp inför kongressen, på grund av tidsbrist) att redaktionen skulle kallas ”partiets centralkommitté”, eftersom medlemmarna i Ryssland ständigt är utsatta för risken att arresteras. Enligt dem borde redaktionen leda Ryssland från utlandet med hjälp av ombud. Så för att säkerställa troheten mot principerna skulle partiets ledande aktiva centrum vara tvunget att underordna sig ett centrum i utlandet. Och? Detta fullständigt vildsinta projekt – man behöver bara tänka på händelserna i Rostov, Kisjinnjov-pogromen, generalstrejken i söder – sanktionerades i själva verket i lite mindre tydlig form av ”majoriteten” vid kongressen. Den centralkommitté som skapades av den andra kongressen var bara ombud som administrerades av rådet, som i sin tur bara var redaktionens biträdande assistent. Uppenbarligen riskerar en sådan centralkommitté inte att bli ett politiskt ledarskap. Det går inte att förvänta sig att den kommer att tänka och handla självständigt. Kreativt arbete kräver fria initiativ, och det kan leda till ”ohörsamhet”: enligt Lenin är centralkommitténs roll något helt annat. Den måste vara centralismens väktare. Den upplöser oppositioner och stänger dörrarna till partiet. För att inför kongressen uttrycka centralkommitténs innebörd höll kamrat Lenin upp sin knytnäve (jag talar inte bildligt) som centralkommitténs politiska symbol. Vi vet inte om denna efterrapning av centralismen tas med i protokollen. Låt oss hoppas det, ty knytnäven skulle kröna hela skapelsen.

När en journalist anklagade *Iskra* för att förråda ortodoxin och beskrev kamrat Martov som en ”typisk opportunist”, så spekulerade han, som kamrat Plechanov sa, i ”de andra läsarnas intellektuella fattigdom” (*Iskra*, nr 43). I en viss sorts intellektuell fattigdom bör vi tillägga. I bernsteinismens och den bankrutta ”ekonomismens” intellektuella fattigdom, som har gått igenom en period av ångerfullhet där de har byggt upp sig till en ny ortodoxi.

När de hade blivit medvetna om sina teoretiska överdrifter och praktiska kraflöshet inför det politiska livets nödvändigheter började de bränna upp allt de hade dyrkat och dyrka det de hade bränt upp. På en sådan mentalitet har ord som ”ekonomism” och ”opportunist” en hypnotisk effekt. Den nämnda journalisten försökte använda detta kraftfulla vapen. Men olyckliga är de som kommer alltför snabbt. Han lyckades inte. Inte förrän vid kongressen hörde vi det sägas att det mellan den ”verkliga” opportunisten och den rena iskraismen ofta finns en *mjuk* eller *girondistisk* iskraism. Våra konvertiter visade sig vara till hjälp. De kastade fram parollen: ”Fäderneslandet är i fara! Partiets dörrar står vidöppna!”

Och inom kort betraktades två tredjedelar av redaktionen som tvivelaktiga. I det ortodoxa Berget inleddes en utrensningssprocess. ”Fäderneslandet är i fara! *Caveant consules!*” (Se upp konsul!)

Och kamrat Lenin förvandlade det blygsamma rådet till en allsmäktig Kommitté för allmän säkerhet, för att själv ta på sig rollen som omutlig. Allt som stod i hans väg måste sopas åt sidan. Perspektivet att förstöra det iskraitiska Berget hindrade inte kamrat Lenin. Det var helt enkelt en fråga om att, med hjälp av rådet som mellanhand, och utan motstånd, inrätta en ”Republik av dygd och skräck”.

Partiregimen

Robespierres diktatur förmedlades av Kommittén för allmän säkerhet, och kunde bara klara sig om ”lojala” personer valdes till själva kommittén, och om de Omutliga varelserna placerades på alla viktiga statliga poster. Annars skulle den allsmäktiga diktaturen ha blivit hängande i luften. I vår parodi av Robespierres karriär uppfylldes det första villkoret genom att tillintetgöra redaktionen. Ett andra villkor säkerställdes också: ett lämpligt urval av medlemmar till centralkommittén, och för resten genom att upprätta filtret med ”enhällighet” och ”ömsesidig kooptering”.

Utnämningen av alla andra ”dignitärer” är beroende av centralkommittén. Den sistnämndas arbete underställs rådets vaksamma kontroll. Här, kamrater, finns den administrativa apparat som ska styra den ortodoxa ”dygdens” och centralistiska ”skräckens” republik.

En sådan regim kan inte vara för evigt. Skräckväldet slutar med reaktion. Proletariatet i Paris hade lyft fram Robespierre, och hoppades att han skulle dra upp dem ur deras fattigdom. Men diktatorn delade ut alltför många avrättningar och inte tillräckligt med bröd. Robespierre föll och drog med sig Berget, och med dem demokratins sak.

För närvarande hotas vi av en allvarlig fara. Den leninistiska ”centralismens” oundvikliga och snabbt annalkande sammanbrott för med sig risken att tanken på centralism överhuvudtaget komprometteras i många ryska kamraters ögon. Förhoppningarna som ställdes till partiets ”regering” var höga, alldeles för höga. Kommittéerna var säkra på att den skulle ge dem personer, litteratur, ordning, materiella medel. En regim som för att överleva börjar driva bort de bästa medlemmarna på det teoretiska och praktiska området lovar alltför många avrättningar och för lite bröd. Den kommer oundvikligen att skapa besvikelse som kan visa sig vara ödesdiger, inte bara för Robespierre och öarna av centralism utan också överhuvudtaget för tanken på en enda kamporganisation. Då kommer den socialistiska opportunistens ”termidorianer” att vara situationens herre, och partiets dörrar kommer verkligen att vara på vid gavel.

Må det inte komma dithän.

Några få ord som avslutning

Kongressen är slut. Delegationerna har rest hem. ”Så vi har börjat räkna våra sår.” Det finns alltför många av dem. Det finns så många kamrater. Vi syftar här på den första tiden, då ”centralismens” hypnos ännu inte har börjat avta – delvis tack vare ”oppositionens” propaganda, och i synnerhet ”majoritetens” självrensande organisatoriska ”arbete”.

Redaktionen som skapades med 24 röster hade visat sig vara omöjligt att genomföra. Kamrat Martov lämnade den på själva kongressen. Kamrat Lenin, som inspirerat till ”reformen”, efter kongressen. Det är uppenbart att ledande organ för en tidning inte bara kan skapas med ”röster”.

När kamrat Lenin lämnade redaktionen vändes det organisatoriska begreppet ”majoritet” – vad avser de *ömsesidiga förhållandena mellan centrumen* – fullständigt upp och ner. Men det är början på ett nytt, ännu oskrivet kapitel i vårt partis historia.

Givetvis visade sig redan den första dagen organisatoriska motsättningar rörande förhållandet mellan centralkommittén och centralorganet. En hel rad konkreta frågor avseende relationerna mellan centralkommittén och de lokala kommittéerna har uppstått framför partiet. Och i nästan alla dessa frågor har ”oppositionen” givit ett svar och ”majoriteten” ett annat.

”Minoritetens” omedelbara uppgift är att på ett exakt sätt formulera och i detalj karakterisera sina organisatoriska begrepp. Samtidigt begränsar författaren sig till ett dokument som han skrev för 2 år sedan.

Utgångspunkten för detta dokument är följande: ”För att återigen använda denna jämförelse har vi befunnit oss i samma läge som trollkarlens lärling, som genom att upprepa fullständiga formler väckte en enorm kraft, och som när det blev nödvändigt att kontrollera den upptäckte att han var fullkomligt oförmögen att göra det. Det fanns bara en väg framåt: en gemensam organisation för hela partiet med en centralkommitté i dess ledning. En kongress som samlas för detta syfte kan inte lösa problemet. Centrum måste skapas först, innan det utropas.” Det var kärnan i det icke publicerade dokumentet. Författaren tycker ofta om att minnas att en del av de kamrater som för två år sedan ansåg att detta dokument var ”nationalistiskt” [narodovoljstiskt] (på grund av dess ”icke-demokratiska tendenser) idag har gått så långt på centralismens väg att författaren till *Rapporten* verkar vara smittad av ”anticentralistiska” fördomar. Så fort rör sig vårt parti på framstegens väg!

”Om en av lokalorganisationerna”, säger dokumentet, ”vägrar erkänna centralkommitténs fulla makt kommer CK att ha *styrkan* (Obs!, och rätten) att inte erkänna denna organisation. Det kommer att skilja den från den revolutionära världen genom att bryta dess band med den; den kommer att sluta skicka den litteratur och annat arbetsmaterial; den kommer att skicka en egen grupp till dess aktivitetsområde, och kommer efter att ha försett den med alla nödvändiga aktionsmedel, utropa den till lokalkommitté.”

”Men en sådan fräck åtgärd”, fortsätter dokumentet, ”kommer bara att tillämpas i exceptionella fall. Som allmän regel vore det absurt att använda materiellt förtryck. Det skulle innebära att centralkommittén skulle försöka gå mot en ström som bär iväg hela partiet, en ouppnåelig dröm!”

”Men om centralkommittén har organisatorisk takt och förstår rörelsens uppgifter är det inte möjligt med konflikter mellan den och lokalkommittéerna, ty om förhållandena utvecklas normalt är centralkommitténs åtgärder bara en formulering av hela partiets gemensamma behov. Centralkommittén kommer att se till att lokalkommittéerna går i takt med partiet, och kommer att avstå från att ingripa i lokalkommittéernas angelägenheter.”

Dessa tankar är ytterst elementära, men borde i vår ”centralistiska” tid åtminstone tryckas i kursivstil.

Denna rapport var redan korrigerad när *Brev till Iskras redaktion* publicerades,* skrivet av kamrat Lenin för att förklara varför han lämnade redaktionen. Det är ett mycket märkligt dokument.

Kamrat Lenin klagar på att ”minoriteten” har skapat en ”illegal (sic!) litteratur, som översvämmar

* Lenin, [Varför jag utträdde ur Iskras redaktion](#), på marxistarkiv.se – öa.

utlandet, som sänds från den ena kommittén till den andra och nu redan delvis börjar återvända från Ryssland till utlandet." I denna "illegala" (eller anonyma?) litteratur ingår bland annat Rapporten från den sibiriska delegationen. Exakt vad menar kamrat Lenin med det? Beskyller han oss för att inte ha gjort rapporten offentlig? Men det var inte möjligt att göra det innan uttalandena från partikongressen hade publicerats. Om inte kamrat Lenin vill säga att rapporten bara cirkulerade bland vissa grupper och vissa personer? Om det är det han menar, tror han då inte att det, efter att han tillät sig citera "illegala" dokument som har "nått" honom, är hans plikt att publicera sina egna något "illegala" dokument? Om han helt enkelt inte är beredd att ge "minoriteten" denna rätt? Vi hoppas att kamrat Lenin kommer att ge de nödvändiga förklaringarna.

Den illegala litteraturen är full av "komiska beskyllningar" mot Lenin; han anklagas för "despotism", för att ha skapat en "avrättningsregim i Robespierres anda" (sic!). Vi är beredda att glädjas över att kamrat Lenin tycker att det är "komiskt" med de "komiska" förebråelserna i den "illegala" litteraturen. Men det är onödigt att han tar avrättningarna "i Robespierres anda" så allvarligt. Den "illegala" Rapporten från den sibiriska delegationen talar om en *parodi* på Robespierre. Det skiljer sig lika mycket från den stora förebilden som en fars i allmänhet skiljer sig från en historisk tragedi. Vi är beredda att medge att det verkligen inte finns något mer komiskt än en "despoti" som inte härskar över någon och "avrättningar" som tillåter de "avrättade" att utföra viktiga funktioner i partiet.

Lenins ståndpunkt

Kamrat Lenin tror, eller skriver åtminstone, att de organisatoriska motsättningarna "helt enkelt [innebär] att skönmåla minoritetens ståndpunkt och metoderna för den kamp som den förde för att förändra de centrala organens personsammansättning". Kamrat Lenin känner inte till någon "byråkratisk centralism". Men han känner verkligen till oändliga intriger som "minoriteten" har kokat ihop för att tränga in i partiets centrum. Man ser bara det man är benägen att se.

Men vi tror att det inom en ganska nära framtid kommer att publiceras en pamflett som börjar:

I vår socialdemokratiska litteratur utomlands har det sedan en tid pågått en diskussion som för en oinsatt läsare är helt bisarr. Dess tema är: finns det inom den unga ryska socialdemokratin en strömning känd under namnet *byråkratisk centralism* eller inte? Enligt en av de tvistande parternas åsikt, till exempel P Axelrod, existerar inte bara en sådan strömning, utan den kan *under vissa omständigheter* få en mycket skadlig effekt på partiets framtida utveckling. Men den andra sidan, kamrat Lenins, vill inte hålla med kamrat Axelrod. De tycker inte att hans åsikt har någon som helst grund.

En man som håller sig utanför vårt partis inre angelägenheter skulle kunna tro att en sådan dispyt helt saknar intresse, i synnerhet som de parter som strider ofta uttrycker sig med halva anspelningar, och det inte finns många som kan förstå dem. I själva verket är denna dispyt av stor vikt. Det är därför "minoriteten" anser det vara av värde att samarbeta för att lösa denna diskussion genom att publicera följande samling material.

Kamrat Lenin kanske minns: det var så han inledde det nummer av *Vademecum* som ägnades *Rabotjeje Delo*. Det enda vi behövde göra var att ersätta "ekonomism" med "byråkratisk centralism", och istället för *Rabotjeje Delos* redaktion sätta in kamrat Lenins namn. Vad gäller kamrat Axelrod, så behövde vi inte ersätta honom. Han var den förste som såg vad "ekonomism" var och

formulerade ”komiska” förebråelser mot ”byråkratisk centralism”. Låt oss tillägga att, precis som *Vademecum* säger, de händelser som följde har givit lysande och obestridliga bevis på ”framsynt-heten och tyngden hos P Axelrods uppfattningar”.

Hur besvarade kamraterna i *Rabotjeje Delo* kamrat Axelrod anklagelser? De bekräftade att ”deras tvist med gruppen Arbetet frigörelse inte orsakades av programmatiska motsättningar, utan berodde på att denna grupp var mot varje förändring av redaktionens sammansättning”. Det är deras officiella version av sanningen.

”Historien upprepar sig”

Kamrat Lenin förnekar att det finns allvarliga organisatoriska motsättningar. Han har till synes skyndat sig att glömma det han själv förkunnade vid partikongressen om taktiken med ”belägrings-tillstånd”, och vid förbundets kongress om behovet att utesluta Bundanhängarna, *Rabotjeje Delos* anhängare och anhängarna till *Juzjni Rabotji*.

Kamrat Lenin förnekar motsättningarna. Tycker han då inte att han är förpliktigad att förklara för partiet de principlösa orsaker som förmådde honom att förstöra den gamla redaktionen? Nu hör vi kamrat Lenin säga: ”enligt majoritetens mening kan och måste [man] göra sina åsikter gällande inom partiet, oberoende av förändringarna i de centrala organens personliga sammansättning.”

Nu krävde Lenin själv ”ombildning av partiledningen”, även om, som han nu säger, han inte gjorde det för att ”se till sina egna intressen”, och tittade på vad som krävdes för att ”få sina uppfattningar att få överhanden i partiet”. Är det inte uppenbart att ultimatum är otillåtliga under sådana förhållanden av ”majoritetsuppfattningar”?

Kamrat Lenin återkommer alltid till frågan om koalitionen mellan ”*Iskra*-minoriteten” och ”icke-iskraiter”. Vi måste betyga vår förvåning över kamrat Lenins envishet, än mer som han själv inte kan vara omedveten om det faktum att protokollen från partikongressen och förbundets kongress gör att hans uttalanden inte gäller. Den nuvarande rapporten kan specificera ett antal saker om detta ämne.

Och vad är då innebörden i kamrat Lenins nuvarande tal om ”*hårda* och därmed centralistiska iskraiter”?

Personligen lade vi ner en del tid på att försöka förstå något av detta, tills en kamrat klargjorde det för oss genom att säga att ”en *hård* och därmed centralistisk iskrait är en som bygger sina uppfattningar enligt den cartesianska principen: ’jag erkänns av centralkommittén, därför finns jag’.”

Vad gäller de ”*mjuka*” iskraiterna, dvs. de som inte erkänns och därmed knappast existerar, så utgör de enligt Lenin bara en ”cirkel av socialdemokrater i utlandet”. Det visar sig att denna cirkel bojkot-tar centralorganet, sätter hinder i vägen för centralkommitténs beslut, och genom sin ”desorganisatoriska verksamhet ... [som] hämmar allt arbete” orsakar reaktioner från en hel rad partikommittéer. ”En cirkel i utlandet” som hämmar ”allt arbete” i partiet. Här krockar kamrat Lenin med logikens grundläggande rättesnören.

För att få proportion på saker och ting i sitt eget sinne behöver läsaren bara komma ihåg att vi lämnade kongressen med 22 mot 22.

Efter att ha läst färdigt kamrat Lenins brev med titeln *Varför jag utträdde ur Iskras redaktion*, kan läsaren inte undgå att fråga: ”Men exakt varför lämnade kamrat Lenin *Iskras* redaktion?”

Och om läsaren förknippar denna fråga med vad *Brevet* säger honom, kommer han att säga till sig själv:

Vid kongressen kämpade kamrat Lenin för en ”ombildning av partiledningen”. Under denna strid handlade det inte om principer. Trots allt lyckades han. *Iskras* redaktion och partiets ledning förstördes. Nu är det mest omedelbara resultatet av denna förstörelse att Lenin själv lämnar redaktionen. Kamrat Lenins taktik ”vägledes inte av principiella överväganden” och led tydligen av ett antal brister. Men det får inte hända i så viktiga sammanhang. Det slutade illa för kamrat Lenin. Det kan hända alla. Och då får man dra sig tillbaka så diskret som möjligt och orsaka minsta möjliga störning.

Och om läsaren tror det så kommer han att ha rätt.

Lästips:

”Rapport från sibiriska delegationen” kommenteras och citeras av Pierre Broué i Trotskij-biografin (kapitel 4), och även av Deutscher, i [Den väpnade profeten](#), på marxistarkiv.se, s 52 ff.